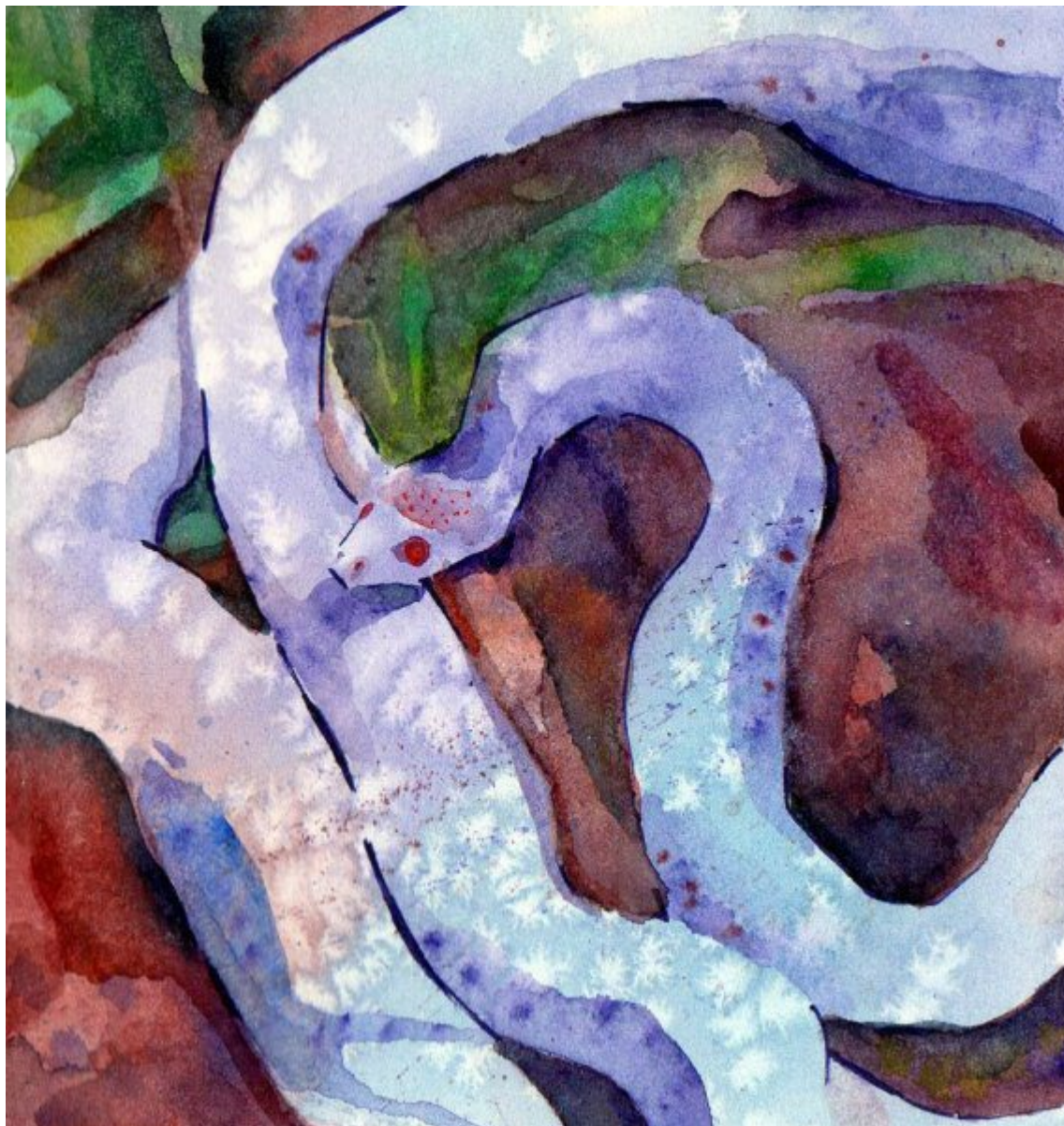

Garasuwuň boýunda / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Garasuwuň boýunda / hekaýa GARASUWUŇ BOÝUNDA

Ol gün howa örän dury boldy. Şeýle howada Nusaýyň keşbini holsta geçirmekligi arzuw edip ýören höwesjeň hudožnik iş esbaplaryny alyp, ýola şaýlandy.

Gadymy Nusaýdan diňe iki zat galypdyr. Olaryň biri täze Nusaý, beýlekisi köne Nusaý. Tahyr köne Nusaýa – belent gala pyýada ýöräp bardy. Ol galanyň içinde ýarym sagatlap aýlandy, soňra Nusaýyň fonunda tebigaty şekillendirmek üçin amatly ýer gözläp, günorta – dagyň etegine yöneldi. Garasuw çeşmesi şaglap akýardy.

Onuñ surat çekmek üçin saýlap alan ýerinden Nusaý galasy eliñ aýasynda ýaly bolup görünýärdi. Tahyr gözýetimi tebigy reňkinde görmek niýeti bilen äýnegini aýryp, tuduñ şahasyndan asdy-da, daşyñ üstünde oturdy. Äýnegiñ şöhlesi onuñ gözüne düşdi. Ýiti şöhle hudožnigiñ gözünü gamaşdyrды. Ol şöhläniñ ugrundan sowuldy.

Tahyryñ galanyñ fonunda gyrymsy tut agaçlarynyñ hem böwürslenligiñ, miweli bagyñ hem traktorly meýdanyñ, göni awtomobil ýolunyñ, gupba ýaly jaýlaryñ hem dumana çalym edýän çölüñ suratynu polotno geçiresi geldi. Şeýdip oýa batyp oturansoñ, ol ajygyp ugrandygyny duýdy. Ol bir döwüm çöregini peýnir bilen iýmek hem çay içmek pikiri bilen oturan ýerinden galdy. Birdenem ol öňündäki äpet ýylany görüp, tisginip, yza çekildi. Şonda Tahyryñ ýeñse tarapyndanam ýylanyñ haşşyldysy eşidildi. Hudožnik haýsy tarapa yöneljegini bilmän ýaýdanyp durşuna ýokarsyndaky tuda garanjaklady. Onuñ şahasynda üç sany gara ýylan çolaşyp ýatyrды. Ol ýylanlara azar bermejek bolup, aşak eglip, tuduñ şahasyndan äýnegini, goşhaltasyny alyp, tekiz hem açyk meýdana baryp ynjaldy.

Tahyr özüni gorkuzan ýylanlaryñ garagaýçaklardygyny, olara siñe syn edip bildi. Garagaýçak – zähersiz ýylan, ol salkyn suwly ýerde ýaşaýar. Hudožnigiñ kölegesinde oturan tudunyñ düýbünden ýap akyp ýatyrды, töwerek salkyнды.

Tahyr ýaltalyk bilen tutdan düşüp barýan ýylanlara nazaryny dikdi. Ol beýleki agaçlara-da göz gezdirdi. Olaryñ şahasynda ýekeje-de ýylan ýokdy. Garagaýçaklaryñ ala-böle aşagy adamly tuduñ üstünde ýygnanmagynyñ sebäbini anyklajak bolup, Tahyr oýa çümenini duýman galdy.

Ýylanlar tutdan düşdüler-de, çöp-çalamlaryñ arasyna siñip, sumat boldular. Tahyr eýmenç garagaýçaklaryñ mesgenini terk edip, sesýetim ýerdäki gara daga gadam urды. Ol kiçi gaýa ýetip, yzyna öwrüldi-de, Nusaý galasyna seretdi. Gala oña öñküsinde-de ajaýyp bolup göründi. Onuñ daşyndaky tutlar, böwürslenler, erikli meýdanlar tutuş gök hala meñzese, galanyñ özi agymtyl göle (halynyñ ortasyndaky ýalňyz göle) çalym edýärdi. Bu görnüşi polotno geçirmek üçin häzirki duran ýerinden amatly ýer bolmajagyny aňsyran höwesjeñ hudožnik egninden goşhaltasyny aýryp, Günden goranmak üçin dakynýan ýalpyldawuk äýneginem ýylçyr daşyñ üstünde goýdy.

Tahyr işdämenlik bilen çörek hem peýnir iýip, çay içdi. Ol şundan soñ surat depderini üsti stol ýaly endigan daşyñ

üstünde goýup, kiçeňräk daşlardanam oturgyç edindi.

Tahyr çekjek suratlady hakynda oýlanyp, birnäçe sagat gymyldaman oturdy. Ol gurşan aýaklaryny ýazmak üçin ýerinden galdy. Şol pursatam eýmebç haşşyldy ony tisingindirdi. Ol haşşyldynyň gelen tarapyna öwrüldi. Tahyryň gözi özüne haýbat atýan kepjebaşa düşdi. Ýylan kellesini garyş ýarym ýerden göteripdir. Özüde topulmaga taýyn ýylandan howy basylan hudožnik götinjekläp, ondan daşlaşdy. Kepjebaş daşyň aşagyna sümüldi. Emma Tahyryň ýiti gözi ýene-de iki sany kepjebaşyň haşşyldaman, özüne seredýändigini gördi. Ýylanlar haşşyldamasalar-da, ýerden kellelerini göteripdirler. Hudožnik derrew goşhaltasyny hem äýnegini daşyň üstünden aldy-da, gelen ýoly bilen Bagyr obasyndaky awtobus duralgasyna tarap zut gitdi.

Yrymçyl Tahyr bu ahwalaty nämä ýorjagyny bilmedi. Şonuň üçinem ol başyndan geçirenlerini dosty, gazetde edebi işgär bolup işleýän Garyba gürrüň berdi. Dogrusy, Garyp özüniň oglanlykda bile önüp-ösen obadaşynyň şu häsiýetini halamady.

– Negözel suratlar çekýäň. Şonda-da keramata gulak gabardýaň – diýip, Garyp özüne iňirdände Tahyr oňa:

– Men seň ýaly institut gutaramak, haw, bary-ýogy sekiz klas bilimim bar – diýipdi.

Ynha, indem ýylanly waka ýüze çykdy. Tahyr muny keramat diýip düşündirýärdi.

Garyp höwesjeň hudožnigiň uly ussat hem dünýä ylmy materialistik garaýyşly adam bolup ýetişmegini isleýänligi üçin oňa:

– Ýylanlaryň daşyňa üýşen ýerini maňa görkez – diýdi.

Ýekşenbe günü iki dost kinooperatory hem ýanlaryna alyp, Nusay galasynyň günortasynda goş basdy. Kino düşürişlige umumy ýolbaşçylygy öz üstüne alan Garyp Tahyry köwekli tuduň aşagynda oturtdy.

Ol kinooperatora:

– Nusayyň ýylanlarynda bilesigelijilik häsiýetiniň ösendigini ilkinji ýüze çykaran şu ýigit. Kinosýužetde muny birinji planda görkez – diýdi.

Soňra olar ýene bir köwekli tut tapdylar. Onuň aşagynda žurnalistiň özi oturdy. Kinooperator suwly çeşmeden uzakda daragt ösmedik takyr ýerde Günüň aşagynda oturyp, duýduryşa garaşmalydy. Kimiň daşyna ýylan üýsse, ol ýuwaşja sygyrmalydy. Kinooperator sygyran adamynyň ýanyna daraklygyna basyp barmaly

hem ony surata düşürmelidi.

Kinooperatoryň Günden goranyan uly saýawany bardy. Tahyr welin äýnegini nirede goýanyňy bilmän, şäherden äýneksiz gaýdypdy. Hudožnigiň iň gowy görýän zady äýnegidi. Äýnek onuň goragçysy. Tahyr tuduň aşagynda häli-şindi äýnegini ýadyna düşürip, keýpsiz otyrды hem tuduň ýa kölegedäki sowuk daşlaryň üstünde garagaýçak görjek bolup, käte daş-töweregine göz aýlaýardy. Günortana çenli saýawanyň aşagynda, gaty ýerde oturan kinooperator:

– Bessir, oýun gutardy, men gidýän – diýip gygyrды.

Onuň sesi kinosýužetde şöhratlanmak umydyndan el çekmedik iki dostuň ikisini-de tisingirdi.

Kinooperator gepini gögertdi. Onuň yzy bilen gitmek üçin Garyp hem aýak üstüne galdy. Entegem özüni üç adamdan ybarat toparyň ýolbaşsý hasaplaýan Garyp:

– Tahyr, gideli – diýdi.

– Galanyň suratyny çekmäge başladym-da, siz gidiberiň.

– Garbak-gurbak etmeli hem biziň oýun etmeýändigimizi operatora düşündirmeli.

– Özüň düşündiräýsene... Meni şu wagt gozgama...

Olar gidip, esli wagt geçensoň, hudožnigiň ýanyna şu töwereklerde goýun bakyp ýören çopan geldi. Ol:

– Ýagşy ýigit, düýn şu taýda köw-söw edýädim welin, bir zat galdyran-a dälsiň? – diýip, taýagyna söýendi.

– Näçe sermensem, öýden äýnegimi-hä tapyp bilmedim, gardaş! Şony ýitiren bolaýmasam...

Çopan jübüsinden öwşün atyp, gözüňi gamaşdyryp barýan äýnegi çykaryp, Tahyra uzatды. Hudožnik äýnegini garbap aldy-da, üç gezek «sag boluň» diýdi. Ol äýnegini dakynyp, dünýä bakды. Derrewem aýryp, giden wagty ýadyndan çykarmazlyk üçin ony tuduň şahasyndan – gözüne görnüp duran ýerden asды-da, surat çekmek bilen meşgul boldy.

Gün batyp barýarka ol Nusay galasynyň deňunden ýoda bilen ýöräp gelýän iki adamyny gördi. Höwesjeň hudožnik olaryň ir ertir bilen şu ýere gelen adamlardygyny tanady. Ol: «Operator bilen ýaraşypдыr-ow» diýip, içini gepledip, öz işi bilen gümra boluberdi.

Garyp tuduň aşagynda oturan Tahyryň ýanyna ýigrimi-ýigrimi baş ädim galanda gykylyklap başladı.

– Muny görsene! Surat diýip, büý-ä, aç-suwsuzam heläk boljak?

Arkaýyn ýöräp gelýän Garyp birdenkä sakga durды. Ol barmagyny

höwesjeň hudožnige uzatdy. Tahyryň bir metr gapdalynda süýnüp ýatan ýylany kinooperator-da görđi.

Kinooperator kamerasyny egninden alyp, işe taýyn edýänçä, Tahyryň bir metr gapdalynda ýatan ýylan daşyň aşagyna sümüldi. Hudožnigiň goşhaltasynyň üstünde düýrlenip ýatan ýylanam, ýabyň gapdalynda daşyň üstündäki ýylan hem böwürslenlikde gizlendiler.

– Indi ynandyňmy meniň ýalançy däldigime? – diýip, Garyp elini kinooperatoryň egnine goýdy.

Kinooperator Garybyň soragyna jogap bermän köwekli tuduň daş-töwereginde ýene garagaýçak bolaymasyn diýen umyt bilen ser salmagyny dowam etdi. Žurnalist kinooperatora:

– Tahyryň özüni görmänkäk onuň äýneginiň şöhlesi tas gözümizi iýipdi – diýdi.

– Hawa, hawa! Äýnegini tapypdyr öýdýän.

– Äýnek öwşün atdy, munuň äýneginiň şöhlesi ýylдызыň nury ýaly ak. Sen bir zatlar aňjak bolýaňmy? – diýip, Garyp kinooperatora ýüzlendi. – Ýylanlarda hem hut beýleki jandarlarda bolşy ýaly, bilesigelijilik häsiýeti güýçli. Şonuň üçinem, olar tuduň üstünde öwşün atýan zadyň nämedigiji anyklajak bolup, allowaradan süýrenişip gelýärler. Gijesine oduň şöhlesine gelişleri ýaly, gündizine äýnegiň şöhlesine gelýärler.

– Dogry – diýip, kinooperator böwürslenlikden gözünü aýyrman, žurnalistiň sözünü tassyklady.

Garyp Tahyra ýüzlenip, ýuwaşjadan:

– Gördüňmi, dost, indi keramatyň nämedigini? Hany, äýnegiňi bari al? – diýdi.

Hudožnik äýnegini Garyba uzatdy.

– Me.

Garyp Tahyryň hem kinooperatoryň bir ýerde gizlenmeklerini we sygyran wagty gelmeklerini haýyş etdi. Ol:

– Tehnikaňy taýyn edip gel, meni garagaýçaklaryň arasynda surata düşür – diýip, kinooperatora ýüzlendi.

Garyp köwekli tuduň ýanynda ýeke galdy. Ol basym ýylanlaryň öz daşyna üşjekdiklerine birjik-de şübhelenmän, akar suwuň şildirdisini diňläp, ýarym sagat çemesi oturdy. Bir sagat geçensoň, ol töweregine batyrgaýrak göz aýlady. Şonda onuň nazary özüne seredip, biri-biriniň golaýjygynda ýatan iki sany garagaýçaga düşdi.

Allaberdi HAÝYDOW.

«Edebiyat we sungat» gazetisi, 1981 ý. Hekáyalar